

Temat: **Odrodzenie państwa polskiego.**

1. Polskie ośrodki władzy jesienią 1918r.

- a. Rada Regencyjna – IX. 1917 –Warszawa**
- b. Polska Komisja Likwidacyjna - X 1918- Galicja i Śląsk (W. Witos)**
- c. Naczelna Rada Ludowa – XII 1918 - Wielkopolska**
- d. Tymczasowy Rząd Ludowy Republiki Polskiej 6 XI 1918 –Lublin (I. Daszyński)**
- e. Komitet Narodowy Polski w Paryżu –Roman Dmowski (Endecja)-uznany przez Ententę**

2. Powstanie władz centralnych

14 listopada Rada Regencyjna przekazała pełnię władzy Józefowi Piłsudskiemu

- 22 listopada 1918 Józef Piłsudski ogłosił się Tymczasowym Naczelnikiem Państwa
- Pierwszy rząd stworzył socjalista Jędrzej Moraczewski –nie uznany przez Ententę
- 16.I.1919 - porozumienie socjalistów z endecją – nowy rząd - premierem Ignacy Jan Paderewski
- I 1919 wybory do Sejmu Ustawodawczego,
- 20 II 1919 Mała konstytucja: władzą ustawodawczą -sejm; wykonawczą - Naczelnik Państwa

3. 1921(17 III) Sejm Ustawodawczy uchwalił „Konstytucję marcową” – głównym ośrodkiem władzy był sejm. (przygotowana przez Narodową Demokrację)

- Źródło władzy – zasada zwierzchności narodu

a. Władza ustawodawcza - Parlament dwuizbowy (duże kompetencje)

- ❖ **Sejm (444 posłów) i senat (111 senatorów) – 5 lat kadencja**
- ❖ Prawo inicjatywy ustawodawczej
- ❖ Odrzucanie senackiego veta (mała rola senatu)
- ❖ Kompetencje ustawodawcze, kontrolne (NIK), elekcyjne, ustrojodawcze
- ❖ Wybory pięcioprzymiotnikowe - powszechne, bezpośrednie, tajne, równe i proporcjonalne

b. Władza wykonawcza – prezydent i rząd (słaba pozycja)

- Prezydent (głowa państwa) - wybierany przez Zgromadzenie Narodowe – kadencja 7 lat,
  - ❖ Podpisywanie ustaw
  - ❖ Mianowanie i odwoływanie rządu
  - ❖ Obsadza wyższe urzędy cywilne i wojskowe
  - ❖ Zwierzchnik sił zbrojnych
  - ❖ Słaba pozycja – każda decyzja wymagała zatwierdzenia rządu
- Rząd –Rada Ministrów z Prezesem na czele
  - ❖ Inicjatywa ustawodawcza
  - ❖ Określanie polityki wewnętrznej i zagranicznej
  - ❖ Wykonywanie ustaw
  - ❖ Słaba pozycja – rząd mógł być odwołany zwykłą większością głosów

c. prawa i obowiązki obywatelskie

- Prawa obywatelskie
  - ❖ równość wobec prawa,
  - ❖ prawo do ochrony życia,
  - ❖ prawo wolności i ochrony mienia,
  - ❖ wolność słowa i prasy,
  - ❖ prawo do zgromadzeń i stowarzyszeń,
  - ❖ wolność sumienia i wyznania.
- Prawa społeczne
  - ❖ prawo do ochrony pracy (głównie młodocianych i kobiet),
  - ❖ prawo do ubezpieczeń społecznych,
  - ❖ prawo zachowania swej narodowości

4. Funkcjonowanie demokracji parlamentarnej

- Listopad 1922 wybory do sejmu i senatu – w sejmie 17 klubów poselskich!
  - ❖ Prawica - Związek Ludowo –Narodowy (endecja) -28 %
  - ❖ Centrum - PSL „Piast”- 15%
  - ❖ Lewica - PSL „Wyzwolenie” - 11%, Polska Partia Socjalistyczna – 10%
  - ❖ Blok Mniejszości Narodowych- 13%

a. 1922 (9 grudnia) Zgromadzenie Narodowe wybrało na prezydenta Gabriela Narutowicza

- Józef Piłsudski nie kandydował, Zwyciężył w 5 turze Gabriel Narutowicz (PSL „Wyzwolenie”) pokonując Maurycego Zamoyskiego (Endecja)
- Gabriel Narutowicz wygrał głosami Bloku Mniejszości Narodowych co oburzyło Narodową Demokrację – rozpoczęła się na ulicy i w pasie nagonka przeciwko prezydentowi.
- **16 grudnia 1922 prezydent zastrzelony** (Warszawska Zachęta) przez Eligiusza Niewiadomskiego zwolennika Endecji, która potępiła zamach.

b. Prezydentem został wybrany Stanisław Wojciechowski (1922-1926) (PSL „Piast”)

c. Rozdrobnienie sceny politycznej w Polsce

- Sytuacja polityczna niestabilna,
  - ❖ w parlamencie ciągłe kłótnie –brak stabilnej większości by stworzyć trwałą koalicję rządzącą (1922-1926 cztery rządy) -społeczeństwo niezadowolone
- Społeczeństwo chce przywódcy i rządów silnej ręki – Józef Piłsudski wycofał się z polityki (dworek w Sulejówku) jednak nadal miał wpływy wśród polityków i oficerów.